

LO CATALANISTA

Setmanari defensor dels interessos morals y materials de Catalunya

La correspondencia al Director.—Los originals no's tornan

DIRECCIÓ, REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ
Carrer de Capmany, número 18
SABADELL

PREUS DE SUSCRIPCIÓ
Sabadell 2 rals al mes.
Fora 8 » trimestre.
Un número sol. 1 »
Anuncis á preus convencionals.

CARTA LITERARIA

Senyor Director de LO CATALANISTA y estimat company: Com no sia mes que á via de descárrech per lo que á tú puga referirse, me veig obligat á dirigirte la present, pregante que li dongas lo curs de publicació que desitjan, sino'l meu bon acert y diligencia, al menos ma bona voluntat y decidit entussiasme.

Posares ja fa temps demunt ma taula un llibre, deixantme ab ell un encárrech, confiat en que jo com altres vegadas havia de complir-lo secundant be ó malament, la teva infatigable constancia en los assumptos del periódich que ab tan acert dirigeixes; mes no tingueres en compte, que entre'l llibre y mon comés hi anava inclós un compromís pera mí, que ha fet que setmana darrera setmana sortís á llum un nou número del periódich sense'l compliment mencionat, ab tot y estar en descubert ab l'autor d'aquell llibre, ab nostres lectors y fins ab nostre programa.

Donar noticia de la publicació d'un nou llibre, es senzilla cosa'l ferho y ab molta satisfacció, quan es d'un autor tan simpátich com n'Emili Vilanova; pero, afegirhi á mes quatre notas bibliográficas segons costúm, ja es mes difícil; sobre tot recayent en un volúm que ab lo títol de *Gent de casa*, tanca una colecció d'articles d'assumpto y fondo diferent, pero d'un istil, en lo seu autor ja tant celebrat com conegut, tant apreciat en nostra literatura, com que en ella pot considerarshi l'únic y ab contadas competencias en tot lo regne literari;

tan genial per lo seu esperit, com ple de sentiment per sa expressió; y per últim, ja tan volgut y alabat per entesos y profans, que fora en mí imperdonable, intentar una nova nota crítica, ni una consideració que ja no fos feta, ni un aplauso que ell no hagués rebut ab grans mereixements.

Per altre part, tractar aixís com aixís d'aquest sol llibre deixant de banda los altres sis que com aquest te publicats, impresos per *La Renaixensa*, no resulta just; aixís com parlar de tots ells dintre un sol article, pera 'ls detalls ho resulta massa. Anotar generalitats, es exposat perque, al dir per exemple de'n Vilanova, que sos quadros de costums venen caracterisats per un verdader naturalisme, hi pot haver qui cregui poderlos inclourer en aquell grup de naturalismes que si ho son en la vida, no ho serán may en las planas d'un llibre per ben escrit que sia; lo naturalisme de'n Vilanova que desconta ideas repulsivas, escenas repugnants y cops d'efecte estudiats, á vegadas plens d'artifici (per mes que aixó sembla contradir-se), nos parla de vicis y defectes per las virtuts y perfeccions oposadas; descriu la miseria observantla tal com es y's veu desde'l sentiment compassiu, y encara que ab notas aparentment humorísticas, darrera la rialleta que inspira lo modo de dir, arrenca del fons del cor l'amarganta llàgrima per lo que realment diu; si'ns parla de festivals y escenas de joya, sobre tot populars—tema predilecte,—lo seu llenguatge vessa frescura, sas descripcions son pinturas y 'ls personatjes, relleus; lo diálech d'aquestos sostingut y propi als respectius caràcters, surt encara mes verdader omplintlo d'aquells termes y expressions, que algun purista pot ser creurá exageradas y faltadas de veritat, per lo sol fet de no haverlas sentidas dintre un grupo de *riberos*, en determinats tallers ó en lo mateix mercat ahont solen dir-se; y sobre tot, tant en diálechs com en monólechs, hi campeja sempre una expontaneïtat, que sol podrà duptarne qui no conegui personalment al seu autor: Emili Vilanova, aixís enrahona com escriu.

No cal dir que tot aixó manifesta una gran observació que'n los escrits s'hi traduheix, enriquida per una propietat en lo llenguatge admirable, á cada acció, lo verb que li pertoca; á cada objecte lo seu nom; y aixó sens necessitat de ressucitar antigallas ni recorrer á galicismes.

Ab tals elements, sino tots la majoria dels seus quadros y estudis, articles de costúms y passatemps literaris, son acabats en total y forman tota una personalitat dintre 'l camp de las lletras catalanas en lo quin, descontant alguns celebrats articles de 'n Joseph d'Armengol y sobre tot de 'n Robert Robert, no hi ha precedent ni per ara present, que puga inclourers en aquest istil literari.

Observo, que sense adonarmen vaig entrant á fer lo que 'n lo comensament refugia y per lo tant ab lo propósit comensat y ab lo fi de no reincidir, acabaré observant que no per aixó está n' Emili Vilanova sempre á la mateixa altura. Per exemple en aquest mateix últim volum *Gent de casa*, hi ha algun article que fuig de la generalitat consignada, ben segur forsat pel seu *particular* assumpto; lo que 'm fa creurer que tal com d'una porció de quadros no 'n resulta (sino s'hi posa res mes) una verdadera novela, tampoch d'una porció de perfils—si s'*individualisa* massa—pot sortirne un verdader quadro. Aquest, necessita sempre una acció concreta, un fi determinat ó una escena que interessi, tant si s'anomena article, com passatemps, com estudi.

Atente, donchs, al començament d'aquesta lletra, pera excusarte lo meu silenci durant tant temps, mentres perdonas la atenció que he donat inconscientment á la mateixa. Mana y disposa de ton amich

J. F. y C.

Barcelona 16 Octubre 1889.

UNA PETICIÓ JUSTA

Fem nostres los següents justíssims conceptes del autorisat periódich *La Renaixensa*, 'l qual se significa cada día mes en la activa campanya que porta empresa á favor dels interessos de las classes productora y comercial catalanas:

Es original lo que passa ab las empresas de ferro-carrils d'Espanya. Totas ellas concediexen rebaixas considerables á las companyías de cómichs y á las cuadrillas de toreros que's trasladan d'un punt al altre. Donchs bé, aquellas mateixas empresas han negat sempre tota rebaixa als viatjants de las casas de comers, que deixan á las taquillas de ferro-carrils cent vegadas mes de diners que tots los toreros y comediantes plegats.

Efectivament, de Catalunya tan sols surten duas vegadas al any alguns mils de viatjants,

que, uns ab altres, segueixen en son camí mitja Espanya, solent viatjar á segona ó á primera classe. Y no tenen que satisfer per ells sols lo viatge, sinó que, com corren sempre'l mon ab *mundos* ó grans maletas, que las han de facturar á gran velocitat, per no alcan-sárlosi la bonificació de pes que als viatjers concedeixen las empresas, es un dineral lo que deixan á las taquillas de venda de bitllets. Y si als viatjants no'ls fan cap rebaixa, tampoch la alcansen per la *catarineta*, nom que donan en son pintoresch llenguatge á la caixa de mostres.

Algú creurá potser que tirém llarch en la apreciació del número de viatjants catalans que recorren Espanya. No, no exagerém. Barcelona, Sabadell, Tarrassa, Manresa y altrás poblacions de nostra terra los envian á centenars, podentse aixó comprobar dintre pochs dias; en que comensa'l viatge dels gèneros d'estiu. Aixó respecte á las robes de vestir. Pero recórrinse las fondas de qualsevol població important, y allí's veuen formiguejar viatjants de productes químichs, conservas, xocolates, merceria, torneria, sabateria, paper d'emalatje, paper de habitacions, etc. Fins se'n troban que viatjan paperinas y altres objectes que casi no's comprén que puguin resistir los gastos que tals empleats imposan en las casas exportadoras.

Donchs tot aquest personal deuria mereixer grans atencions de las companyías de transport, perque es la vanguardia de la càrrega, que al cap de pochs mesos han de transportar los vagons de las mateixas. Darrera ó devant de una quadrilla de toreros, sols hi va un vagó carregat. Darrera un viatjant moltes vegadas n'hi van una dotzena. Als uns se'ls deixa viatjar á segona pagant á tercera. Als altres se'ls carrega tot l'import per ells y las maletas ó caixas en que van á ensenyar las mostres dels fabricants.

Aquesta falta d'atenció no'us la expliquém en empresas catalanas, que saben prou bé lo molt que costa afanyar una fortuna en l'exercici d'una industria. Si ellas donavan lo bon exemple pot ser seguirían las demés y aixís se prestaría un senyalat servey á las casas exportadoras, sens perjudici de las mateixas companyías de transport que veurían aumentar aquest vol de joves que van á donar á coneixer per tot arreu los fruyts de la activitat de nostre país.

No sols estém nosaltres completament conformes ab aquestas apreciacions, sino que creyém sería molt convenient se fixcessin en ellas entitats autorisadas que podrían contribuir d'una manera decisiva á evitar l'estranya anomalia de que's lamenta'l colega.

Aixís es que no podém menos d'aprofitar aqueixa ocasió pera indicar á n'als centres económichs de nostre ciutat, especialment al *Gremi de Fabricants*, que sollicitin de las companyías de Ferrocarrils l'arreglo d'una tarifa especial pera'ls viatjants tal com la apunta *La Renaixensa*.

Naturalment que l'arreglo presenta certas dificultats; pero's podrían solventar ab facilitat, presentant certas garantías los centres económichs mes autorisats.

Valdría la pena d'estudiar l'assumpto.

SECCIÓ POLÍTICA

Cada dia 's fá més general lo nostre criteri sobre la Unió Hispano-Americana, tal com s' ha realisat.

Avuy es *La Veu del Montserrat* de Vich, qui demostrantse entussiasta en principi de la idea d' unió comercial, apunta no obstant alguns escrúpols ben justificats sobre la manera de portarse á la práctica actualment.

Y aixís diu *La Veu*:

"Lo que no 'm callaré es, que reflexionant sobre la manera y forma de realisarse aquell acte de propaganda, y també sobre 'l modo com s' ha constituït la Comissió barcelonina, sembla que s' hi nota un bon xich la falta d' esperit práctic, ja que, aixís en la reunió com en la Junta nombrada, hi ha notable excés d' element literari, y en cambi una mica massa de pobresa d' element industrial y mercantil, que es per l' objecte que ha de perseguir-se, 'l técnich y 'l de més influencia.

Estém, per desgracia, tant avesats á veure com las ideas més nobles y profitosas acaban per ser convertidas en escambell d' ambicions personals, que la circumstancia indicada 'ns ha fet entrar la por de que s' espatllin tant saludables propósitos. Qui judique ab criteri práctic, creyém que convindrà en que 'l discurssejar tant sobre una empresa mercantil ha de perjudicarla, sobre tot atenant á que, segons lo seu tò, la majoria dels discursos més que altra cosa semblan arengas de conquistadors. Aixó no 'ns guanyará simpatías. Y además que á só de tabals, no s' agafan llebras.."

Nos plau veurer confirmada la nostra opinió per colegas tan imparcials com *La Veu del Montserrat*.

Y á tot aixó, dirá algú, vinga un nou ápat pera celebrar la Unió Hispano-Americana.

Lo diumenge passat predicá en la Catedral de Plasencia 'l Bisbe d' aquella diócesis, atacant al lliberalisme en sentit tan intemperant que ha cridat l' atenció dels poders públichs.

Pero no es aquest sermó polítich l' únich que d' algun temps á aquesta part s' ha deixat sentir en los temples del Nort, donchs en Vitoria y altres punts l' abús s' ha fet notar d' una manera lamentable.

Se coneix que 'ls carlins aspiran á convertir altra volta en quartel la casa de Jesús.

Caygui per ara sobre ells la justicia humana.

Que la divina de segur tindrà en compte tan odiosas profanacions.

Fa pochhs dias se trobá en Málaga lo primpeep Enrich de Prussia.

Y se l' obsequiá ab una *juerga* en la que prengueren part *bailaoras* y *cantaoras* de las mes *afamadas*.

La mansanilla hi correuá á mars.

Y la borratxeria també.

En fi: un obsequi digne de primpeeps.

Los drets dels pobles lliures per naturalesa sols poden conculcarse temporalment.

Aixís se pot veurer á tot arreu.

Avuy devém fixarnos en la Bohemia, que prova aquesta asserció d' una manera eloqüentíssima.

Aqueixa petita nacionalitat està demanant actualment á l'Austria, á la qual està anexionada, lo réstabliment del antic Regne de Bohemia autònom, creantse una situació parecuda á la d'Hungria respecte de la mateixa Austria.

Al efecte 'ls *Joves Tcheques* tingueren á Praga una reunió preparatoria pera fixar la línia de conducta que deurían seguir durant la sessió de la Dieta. Una comissió de tres diputats composta de MM. Gregr, Tilscher y Kutschera, s'encarregá de redactar un Missatge al Emperador demanantli'l regoneixement de la autonomia del regne de Bohemia.

A conseqüència de tal acort, lo doctor Gregr ha pronunciat darrerament un gran discurs polítich en lo qual ha formulat lo programa dels *Joves Tcheques*. En lo coronament no admet que la consagració sia una senzilla cerimonia; deu esser la consagració de la autonomia completa del regne de Bohemia que te tants drets com la Hungria á una existencia política independent. La dinastia austriaca deu tenir gran interès en salvaguardar los drets de la corona de Bohemia, quals drets naixen d'un contracte bilateral que la consagració ratificaria. Lo Rey deu jurar respectar la constitució y'l dret polítich de Bohemia, mentres que'l poble deu prestar jurament de fidelitat á la dinastia.

Aprenghin los bons catalans en l'exemple dels *Joves Tcheques* á defensar á Catalunya com ella ho fan ab la seua Bohemia.

Iguem-nos per ser autònomas un y altre poble.

¡Tan bonó ho fossen al mateix temps!

REGIONALISME GALLEGO

UN MISSATJE Á DON MANEL MURGUÍA

Portant la firma de 1,200 fills de Galicia actualment en América, ha rebut un missatge d'adhessió ple d'entusiasme per nostra idea regionalista, l'ilustre patrici don Manel Murguía que tant contribuëix en son país á la propaganda que nosaltres sostenim á Catalunya.

Lo document de que'ns ocupém, ha sigut motivat per la brillant resposta (en part coneguda ja dels nostres llegidors) que en un rapte de noble indignació escrigué'l senyor Murguía contra'l desgraciat discurs que'l senyor Sanchez Moguel llegí en la Academia de la Historia de Madrit, en lo qual tantas atrocitats se diuen contra'l moviment autonomista de las nacionalitats espanyolas, principalment la catalana y la gallega.

Végis aquest important mensatge:

«Senyor don Manel Murguía.

Respectable y venerat mestre:

Quan la nau se vá enfonzant y es imminent lo naufragi; quan los homes sensats condemnan per inútils los recursos empleats y giran ab amor los ulls á la idea regionalista com al únic port de salvació en lo desfet

temporal en que navega Espanya, encara hi ha qui atacà la doctrina regionalista, considerantla absurda y, encara més, perillosa á la unitat nacional.

Era necessari, era llògich que las ideas y 'ls principis d'una centralisació monstruosa que, com la petja del cavall de Atila, asseca quant toca, tingués un defensor directe. Y aquést volgué serho lo senyor Sanchez Moguel, en son discurs de recepció d'académich de la Historia, per vesté tan valent, tan enérgich, tan conciensudament refutat en escrits en que crema la flamarada del patriotisme y en que 's posa de relleu la conciencia de la dignitat regional.

Lo lloch, lo moment, la ocasió elegits per lo senyor Sanchez Moguel no han pogut ser mes oportuns. *Allí ahont van á parar las forsas vicas de las provincias, ahont está lo mecanisme á virtut del què se las dessangra y enerva, se las reduheix á la esterilitat y á la impotencia, quadra entonar l'himne de victoria. Hi há cortesans pera tot, y es molt cómodo 'l serho de lo que representa la forsa, 'l poder y la riqueza.*

Lo nou académich de la Historia sembla que s'ha proposat esborrar á un temps la geografia y la historia en lo que 's refereix á nostre pahís. Sense aixó, ¿cóm desconeixer que 'ls elements topogràfichs, los elements étnichs y tradicionals de las diferents comarcas peninsulars engendran en sos pobladors distintas aptituts, distintas aspiracions y hàbits, usos y costums que res se semblan entre sí? Sométrels tots á un mateix motillo; uniformarlos d'un mode absolut; fer que la vida en ells se desenrotlli solemnement á impulsos d'una forsa que resideix lluny, que 'ls desconeix, val tant, y tant significa com aniquilarlos per complet.

Aixís se 'ls veu avuy. Bastardejat lo caràcter, perduda la fé política, no s'interessen en res d'alló que mes de prop los hi toca. Víctimas d'una indiferencia asiática, ó portan ab paciència quant d'ells s'exigeix ó fugen per la porta de la emigració, contribuint d'aquest modo á la ruína general.

Lo senyor Sanchez Moguel, á qui tot aixó sembla li importa poch, entre tant enlluherna la capital de la Monarquia per una riqueza mes aparent que real, s'ha acontentat en considerar als regionalistas: als uns com ignocents y candorosos; com perillosos y antipàtichs als altres.

Tampoch ha deixat de veurer nostre adversari que 'ls regionalistas tenen homes en Catalunya, en las provincias vasco-navarras y en Galicia, entusiastas fins al deliri de sas doctrinas y en quins lo fervit del entusiasme no entela en res la netedat del judici, la claretat del rahonament ni'l brill d'una llògica, davant dels quals los enemichs ó han de tancar los ulls ó rendirse á la veritat y confessar sos erros.

Seria imperdonable atreviment en nosaltres, l'intentar tant sols lo contestar als arguments anti-regionalistas del senyor Sanchez Moguel.

No, no farém aixó. Los escrits del primer y més ilustre, del patriarca dels regionalistas gallegos, ha degut convencer als que 'ls hagin llegit ab atenció y desapassionadament, que nostre impugnador ni havia pres molt en sério lo tema de son discurs ni sas rahons son consistentes, ni sos asserts tenen aqueixa forsa y aquest vigor que arrastran la voluntat á la persuassió, al convenciment l'ánim.

Síans ara permés, estimat mestre, á nosaltres, *los desterrats*, testimonis de major excepció en lo llitigi de que's tracta, á nosaltres, á quins allunya de la terra volguda la inmensitat del Occeá, estendre per damunt de las onadas nostras mans, estrenyer las de vosté ab verdadera efusió y dirli: *«com vosté sent, aixís sentim nosaltres, com vosté pensa, aixís pensém; sa veu no es la veu d'un home, es la veu d'una regió que s'encarna, que pren cós en un individu, porque així es precis que succeheixi, pera que reflexi las ideas, los sentiments, las aspiracions de quants havém nascut en aqueixa terra benehida»*.

Los condemnats á un ostracisme forsós, los llemsats de sas llars per lo cúmul de errors polítichs, económichs, jurídichs y administratius que professa 'l partit de la centralisació, per humils que se 'ls consideri, tenen dret á preguntar: ¿per qué se'ns ha fet impossible la vida allí ahont la havíam rebut? ¿Es nostra terra tan estéril que no pot alimentar á sos fills? ¿Som nosaltres tan inútils que ja no podém ferla productiva y fecunda?

Aquestas preguntas poden ésser contestadas apelant á aqueixa porció de tópichs vulgars, de que's fa ús cotidiá, *pero 'l mal es més grave y més fondo de lo que alguns suposan y las sevas causas no son aqueixas vagas generals, trivials per dirho aixís, que alguns escriptors apunten*. S'ha fet de la nació un organisme mostruós sense condicions de vida y sense representació en la naturalesa ahont tot s'equilibra y's compensa. La sava no circula sino en lo tronch; las brancas, las fullas y las flors careixen d'ella ó 'ls hi arriba en tan escassa proporció que 'l fruyt ó no apareix ó no madura. Per aixó 'ls homes de la zona cantábrica y 'ls catalans dotats de grans energias, avans que morir aixafats per la roda de la centralisació, emigran en massa y van á buscar fora de la seva patria lo que aquésta no pot donárlshi. Sembla que una veu interior los hi diu: *«fuig, la regió en que has nascut está condemnada fatalment á la soletat y al aïslament, á la miseria y al extermini»*.

Y heus aquí la gran obra dels que somnian ab ferho tot en Madrid: las eleccions, la agricultura, lo comers, la industria, l'idioma, la ciencia y fins l'art. ¡Síntesis admirable, uniformitat preciosa que á tots nos arrastra al abím á passos precipitats! Ells, los que aixís pensan, son los únichs que ost man la patria. *Som en cambi visionaris é sospitosos los que volém una distribució equitativa de las forsas del país, los que desitjém per las diverses regions la vida de que avuy careixen y una llibertat que 'ls permeti desenrot-*

llarse d'acort ab son géní, sas tendencias, sa historia, sa situació y productions, sens que aixó excluheixi entre ellas, abans pel contrari, afiansi l'amor y la solidaritat, avuy seriament compromeses per los desacerts dels uniformistas y centralisadors.

Com aquestas ideas acaba vosté d'exposarlas contestant al senyor Sanchez Moguel ab un brillo, color y energia en la dicció difícils d'igualar, ab una argumentació sòlida é indestructible; los que suscribím, gallegos, residents en la Habana, amants de la nació, com los que més, é idólatras de nostra terra de naixement y origen, li doném la enhorabona més coral, la felicitació més sincera per sos treballs, nos adherim á la idea y al sentiment en que s'inspiren y li enviém lo testimoni de nostras simpatias; de nostre afecte y nostra gratitut, repetintse de vosté sos paisans y admiradors.»

(Segueixen 1.200 firmas.)

NUPCIAL

Hi há en lo desert de la vida
un oassis encisador
que á ferhi estada convida;
és allí hont hi trau florida
lo bell jardí del amor.

Allí van á ferhi estatje
los mes hermosos aucells,
allí s'ovira'l celatge
per l'entre mitj del fullatge
de las rosas y 'ls clavells.

Allí'l sol besa á tot'hora
la viola y'l llessamí,
allí ab claró enlluernadora
una font murmuradora
pinta l'arch de Sant Martí.

Allí la suau marinada
convida á sagrat repós;
allí hi ha la hermosa fada
que't té l'ànima robada:
¡oh, amich meu, sias ditxós!

JOSEPH BLANCH Y ROMANÍ.

NOVAS

Hem rebut una atentíssima carta de don Bernardí Martín Mínguez, l'autor d'aquells documents publicats fa poch contra 'ls polítichs explotadors de la *Lliga Agraria*.

En dita carta, que 'ns remet lo senyor Martín Mínguez desde Carrión de los Condes (ahont ha tingut noticias de Catalunya), se referma son firmant en los conceptes emesos ab ocasió del *meeting* de Barbastro y posa com un drap brut al senyor Gamazo y demés companys de hipócrita proteccionisme.

Sentím no tenir espay suficient pera insertar sencera la llarga comunicació de tan despect agricultor castellá; pero, com á revenja, 'ns permeterém reproduhir las següents curtas ratllas per fer alusió al telégrama que li enviaren al senyor Martín Mínguez varios catalanistas catalans, ab ocasió del esperit regionalista de sa carta publicada en *El Liberal* de Madrid lo día 3 del passat Setembre. Diu aixís l'indicat fragment:

Dono moltíssimas gracias als senyors que m'han remés lo telégrama d'adhesió. Esti ch ab ells. Cada provincia (cada regió natural enteném nosaltres) deu contar ab sos homes. Los forasters, pocas simpatías tindrán en sa terra quan aspiran á creixer y viurer de sava agena. Al polítich *cunero* que busqui vots al etzar pera que'l duguin al Parlament, se'l

despedeix ab molta cortesia; y als desdixats que axís no ho fassin devém collocarlos en lo número dels servils.

¡Vaja! lo dit: ab castellans com lo senyor Martín Mínguez nos hi entendríam fàcilment.

Rebi nostre saludo mes cordial, y ab ell lo nostre agraïment per l'atenció que ha tingut ab aquest periòdich.

Ha sigut premiada ab medalla de bronzo la Gramática Catalana de don Bartomeu Sala, en la Exposició Universal de París; per qual distinció felicitem al autor y la recomaném eficazment als professors, y als que desitjin cultivar la literatura catalana, puig son mòdich preu y son estil práctic la fan accesible y útil á las tendras inteligencias de la infantesa.

Se ven en las librerías de Barcelona á *tres rals* exemplar, *sis pessetas* dotzena y *sis duros* lo cent, para las Societats instructivas, Ateneos, Centros catalanistas y Corporacions Municipals.

Lo diumenge passat á la tarde vá celebrarse en la barriada Las Cors de Sarriá la distribució de premis als alumnos concurrents á las escolas que ab subvenció de la Exma. Diputació, sosté pera la classe obrera lo "Centre familiar". Preidiren l'acte lo diputat senyor Corominas, l'Ajuntament respectiu, representacions de diferents centres y'l president d'aquella associació don Ramon Boloix, que llegí un discurs en catalá sobre la influencia en lo progrés dels pobles exercida per la instrucció, sent de consignar ab molta satisfacció nostra, l'últim párrafo, d'esperit altament catalanista ab lo qual recomená la conservació de tot lo que caracteriza lo modo de ser de Catalunya, abominant d'una manera directa de totas las banderías políticas.

Tampoch podém passar per alt la bona tendencia que poguerem observar en lo professor y la profesora en aquellas escolas, d'acostumar á sos deixebles á la lectura d'escrits catalans, donchs entre las varias composicions que's recitaren en aquella festa, hi contarem ab majoria poesías de nostra parla.

De tot cort felicitem als autors de tant recomanable tendencia y al digne president de aquella associació. Un y altres han comprés ahont s'encamina lo verdader esprit de nostra terra.

Hem rebut los números 22 y 23 del setmanari catalá de Buenos Ayres, *L'Aureneta*, corresponents als días 8 y 15 del passat Setembre.

Ab lo títol d'ERROS HISTÓRICS. *Ni arios ni indo-arios*, lo conegut publicista catalá, don Joseph Brunet y Bellet acaba de donar á llúm un interessant volúm, que de segur será molt apreciat pels erudits historiadors de la nostra terra.

En la comissió encarregada de la revisió dels tractats de comers entre Espanya y las demás naciones, los quals espiran en 1892, hi están representadas totas las tendencias económicas y l'element catalá.

Se compon del subsecretari d'Hisenda, lo director de Contribucions indirectas, lo director d'Hisenda del ministeri d'Ultramar, lo jefe de la secció de Comers del d'Estat y ls senyors Abarzuza, marqués de Aguilar de Campóo, Albacete, duch de Almodóvar, Batanero, José M. Beraza, Becerro de Bengoa, Cornet, Cos-Gayon, Fabié, Ferrer y Vidal, Gamazo,

Moret, Puigcerver, Nicolau, Planas, marquès de Pozo Rubio, Prieto Caules, Rosell, Ruiz, Sallarés, Sepúlveda, comte de Tejada de Valdosa, comte de Torrealán, duc de Veragua y de la Victoria, Galarza, Sanchez Arjona y un Secretari pericial del cos d'Aduanas.

Segons se desprén de lo avans dit, en la referida Comissió, quals acorts tan beneficiosos ó fatals poden ésser pera la producció de Catalunya, hi está també representada la nostra industrial ciutat per economistas tan inteligents com don Joan Sallarés y Plá y don Joseph A. Planas.

Celebraríam que's confirmés la noticia; douchs creyém que dits senyors, responcent á sos extensos coneixements y á son intens patriotisme, no deixarán passar ocasió tant oportuna sense fer una enérgica campanya en pro del sistema proteccionista, l'únic que pot salvar las fonts de riquesa del país trevallador.

Si aixís ho fan, prescindint de artificiosas tranzaccions y fórmulas de pasteig á que tan aficionats son la gent de Madrid, contin ab nostre aplauso mas entusiasta.

Se parla ab insistencia de la idea de celebrar en Buenos Ayres ó Montevideo una Exposició de productes y manufacturas espanyolas y portugueses, fundantse en que las Repúblicas hispano-americanas, no tenen una idea exacta de lo que produheix la Península Ibérica, y pel medi indicat podrian apreciar bé'l desenrotll y avansament de las nostras forsas productivas.

També's parla de la fundació d'un Banc Hispano-Americà, destinat á fer los cambis directes y evitar la ruïnosa intervenció de la Banca inglesa que avuy los absorveix tots.

Vetaquí dos ideas prácticas pera'l comité de la Unió Hispano-Americana, si aquest tingué la importancia y formalitat propias de las institucions sèrias.

Desgraciadament, tot nos fa creure per ara que de plans ni discursos no'n deixarà per remoure, pero de milloras positivas sols portará á cap las que poden dependre de quatre senyors que no tenen cap prestigi oficial ni la mes mínima autorisació.

¡Tant debó'ns equivoquessim!

Los periódichs s'han ocupat molt del judici oral que s'está celebrant en Tortosa, relatiu als assassinats de Gandesa. Per cert que en ell, l'advocat don Anton Kies, una de las primeras ilustracions del foro catalá, hi demaná que s'interrogués en llengua catalana á un dels acusats que deya no entendre'l castellá, y'l President se negá á compláuerlo.

Lo senyor Kies ha fet un bon servey á la causa catalanista, demostrant prácticament la rahó y la justícia de que en Espanya, com en totas las nacions ahont se parli mes d'un idioma, los Jutjes entenguin y parlin lo de la regió ahont actúan.

En lo Teatre Líric de Barcelona s'hi está representant ab molt bon éxit l'òpera *L'último Abencerraggio*, original del mestre catalá don Feip Pedrell.

Parlant d'aquesta obra, hi llegim las següents oportuníssimas frasses en una carta de Barcelona de nostre estimat company, don N. Verdaguer y Callís:

"Atenent al efecte que causá al públich, aixís com á la opinió dels mes entesos en la matèria, podém ben afirmar que la obra del Sr. Pedrell, sense contenir aquella abundant y alta inspiració que han fet immortals á algunas partitures, reuneix tantas belleses y mérits com moltes de les òperes que passen per bones y escolta ab constant aplauso nostre públich, y que, además, es superior á la que avans hem anomenat del mestre Bretón. Tenint en compte aixó darrer, pláunos apuntar la diferencia de conducta que inspira'l patriotis-

me allà y aquí. Allà, l'estreno produí una explosió d'entusiasme tal, que semblava que hagessen agafat lo cel ab las mans; l'autor caminava de triomf en triomf; per ell sonavan á un temps totes les trompes de la fama; l'Ajuntament del seu poble va comprar y regalarli la casa ahont va naixer, se posá 'l nom del mestre á un carrer, etc., etc. Aquí'l mestre Pedrell fou afectuosament aplaudit per la concurrència, y encoratjat ab l'aplauso de la crítica... y res més; sols s'espera tenir una nova ocasió de veure brillar lo talent de compositor del Sr. Pedrell, per donarli'l premi que fa més set al home de valer, l'aplauso serio, pero afectuós, que revela gratitut y respecte; no la fanfàrria, que pren á un autor per instrument dels desitjos d'annar saragata..

Completament conformes.

Acaba de publicarse un voluminós tomo de prop de 500 pàgines en folio y paper superior, titolat *Epistolario del cardenal gerundense D. Fr. Benito de Sala y de Caramany, obispo de Barcelona*, publicat per l'illustrat cronista de la immortal ciutat de Girona, don Enrich Claudi Girbal. L'important paper que per lo lloch que ocupava, desempeñá 'l bisbe Sala en la guerra de successió (1707-1714), fan interessantíssima la correspondència del bisbe de Barcelona, en época tant atzarosa per nostra estimada Catalunya, y creyém que tots los vers amants de nostras glorias pátrias lo llegirán ab gust.

Lo ferm catalanista, Bibliotecari de la *Lliga de Catalunya*, don Joan Almirall y Forastó, ha contret matrimoni á Barcelona ab la senyoreta Elisba Castells, germana del rumbós banquer de Buenos-Ayres, don Lluís Castells.

Benehí la boda 'l Bisbe de aquesta Diócesis en la mateixa capella de son Palau, y'n feren testimonis lo Director de *La Renaixensa*, don Angel Guimerá y don Joseph Estruch.

Los nuvis han sortit pera Fransa, Suissa é Italia.

Los hi desitjém tota mena de felicitats.

Nostre paysá, en Francesch Casanovas, que ve perfeccionantse en la carrera del cant, recorrent alguns teatros d'Italia, acaba d'obtenir un brillant éxit en la interpretació del papér de *Baldoero* (baix) de la *Gioconda*, donada repetidas vegadas en lo teatro de Carpi. Alguns periódichs de la localitat y altres de Polonia y Milán, al ocuparse de la execució de la celebrada ópera, judican favorablement al conjunt de la companyia, singularment á nostre company, ab molts lloables frases. En la darrera de sas representacions foren obsequiats los artistas ab abundants y valiosos regalos, además d'una complerta serenata. No son menos expressivas las distincions de que ha sigut objecte nostre paysá ab motiu de la exhibició d'algunas obras pictóricas, executadas en sas estonas vagativas, com pagant son tribut á l'afició de sempre. Rabi, donchs, nostra coral felicitació per tan agradables novias; y segueixi avant en lo camí de sos progressos.

En una excursió darrerament feta á la Conca de Tremp per la *Associació d'Excursions Científicas* fou visitada una notabilíssima iglesia, d'últims del segle XII, poch menos que desconeguda, existent en lo petit lloch de Covet. La importancia artística de aquell monument se despren de la detallada descripció que se'n fa en l'últim número de *L'Excursionista*, butlletí mensual de la citada Associació, aixís la portada, prolixament enriquida d'alts relleus, com l'interior, d'unas proporcions y conjunt remarcables, fan del antich temple de Covet una joia arqueològica digna de gran estima.

Sembla que son precisas algunas obras de reparació, de relatiu poch cost, para asse-

gurar la conservació de la aludida portada, á qual objecte se proposa fer *La Catalanista* las oportunas gestions davant de la Comissió de monuments de Lleyda, á qual corporació correspon la conservació de la aludida obra artística.

La Notaria, al donar compte del discurs del ministre de Gracia y Justicia en el acte d' obrir los Tribunals, diu que 'l senyor Canalejas se trobá en un error al creure com ho diu en aquest discurs, que respecte al article 15 del Códich civil s' han complert las promesas que va fer en las Cambras á nom del Gubern. Mes avall l' apreciable colega afegeix lo següent:

"Y en quant á lo que ha dit lo senyor Canalejas sobre la formació d' una estadística del Notariat que serveixi pera averiguar lo verdader régimen de la vida jurídica de nostre poble, no sols en l' orde económic, sinó en la constitució de la familia y en las successions hereditarias, ab objecte de conèixer quinas institucions forals continúan essent realitats vivents, nos alegrarém de que complexi son propósit; porque quan hagi reunit y pogut comparar los datos estadístichs dels diversos territoris d' Espanya, quan comparant uns ab altres vegi que en Catalunya se contracta en un gran immensament superior á qualsevol dels demés territoris, quant vegi lo mateix en quant als testaments, com resulta del Registre general; se convencerá de que las institucions forals de Catalunya son encara realitats vivents y que están en tot lo vigor de la vida, y aixó diuana de ser las més lliures d' entre totas las que regeixen en Espanya, y pot ser en Europa; y en las institucions civils que forman lo dret privat, la llibertat es la vida. Fassi, donchs, lo senyor Ministre, lo que ab tant bon zel s' ha proposat, y per son resultat adquirirá lo convenciment de la bondat de nostra especial legislació civil y de la necessitat de conservárnosla."

Pera que s' vegi la forsa que tenen aquestas declaracions, sols afegirém que *La Notaria* es l'eco oficial dels notaris de Catalunya.

En l' últim certámen celebrat per l' Institut provincial de música y declamació de la Real Academia de Santa Cecilia de Cádiz, alcanzá *accedit* al premi ofert per una fantasia sobre ayres populars andalusos pera gran banda, la composició *Sarta de perlas*, que resultá ser del compositor catalá don Celestí Sadurní, vice-director de la banda municipal de Barcelona.

Ho consigném ab gust.

S'ha publicat lo número 222 de *La Il·lustració Catalana*, corresponent al dia 15 d'aquest mes.

Val la pena de ser vist y llegit.

La secció de literatura del Ateneu Barcelonés, ha acordat celebrar sessions públicas lo próxim hivern consagradas á honrar la memoria dels catalans il·lustres de passadas épocas, com Jaume Roig, Anselm Turueda, Bernat Metge, Jaume Carcasmar y altres. Las sessions consistirán en la lectura de fragments de las sevas obras, encarregantse de comentariarlas entre altres, notables escriptors catalans, los senyors Coroleu, Ixart, Rahola y Roca y Roca.

Gracias á Deu se coneix já en alguna cosa que 'l tal *Ateneu* es de Catalunya.

S'ha posat á la venda la *Colecció de cartas familiars corresponents als regnats de Pere del Punyalet y Joan I*, que fou premiada en los Jochs Florals de 1888. D'aquesta colecció interessantíssima baix tots conceptes, puig permet conèixer á fons á aquells grans monarcas en sa vida més íntima, se n' ha fet una curta edició en lo mateix format y pa-

per que s'usa pera 'ls tomos de Jochs Florals al objecte de que 'ls senyors adjunts que vulguin possehir-la, la puguin encuadernar ab la ja rica série de volúms d'aquesta Institució. Lo senyor Coroleu, autor de tant notable treball, ha intercalat la documentació de comentaris que aclaran més y fan ressaltar la riquesa dels documents que s'hi contenen.

Recomaném la obra als nostres llegidors.

Mentres la absorbent y politiquera *Lliga Agraria* se va acabant d'enfonzar, creixen en cambi los centres agrícols regionals. Digriho sinó la *Associació agrícola de la provincia de Tarragona*, la qual compta ja ab més de 200 socis en un mes que porta de sa existencia, y, tan prompte com reuneixi'l número necessari publicarà una Revista (que distribuirà gratis als associats) en la qual se publicarán noticias referents á dit ram tant nacionals com extrangeras, tenint al efecte 'ls principals periódichs agrícols que's publican pera posar als socis al corrent dels moderns avenços, referents als cultius y á la producció y elaboració de caldos.

Ha comensat á publicarse en la Habana una revista setmanal ilustrada, titulada: *La Gralla*, dedicada als catalans y á sas societats benéficas y de recreo. Casi tot lo número primer está dedicat á don Narcís Monturiol y á son Ictíneo.

Li desitjém llarchs anys de vida.

Baix la iniciativa del hisendat de Llívia y arquitecte de la diócesis de la Seu, don Calixto Freixa, s'ha constituït á Puigcerdà aquest istiu un numerós coro dirigit per 'l fill de la població y conegut obrer (catalanista per mes senyas), don Jaume Navarro.

Reunits 34 ó 36 coristas no han trigat en veure que no sols podian estudiar y aprendre sinó també ajudarse materialment en cas de necessitat; y formaren una societat, lo *Círcul Artístico Industrial*, ahont se reuneixen, estudian y prenen café més barato y ab més independència que en los establiments públichs.

Allí s'han donat vetlladas, fent sentir la nota patriótica en relats de nostras gestas históricas y en lectures de nostres mellors poetes. Allí s'han donat concerts notables per molts conceptes. Allí s'organisan en festas senyaladas sortidas y romerías hont lo coro fa sentir composicions del immortal Clavé y de mestres catalans distingits. Allí, en fi, l'obrer lluny d'embrutirse, refina la inteligencia y'l cor y troba ab la previsió y l'estalvi lo benestar de sa familia, y, ab l'auxili mútuu, medi poderós de combatre en los dias difícils de la vida.

Aqueixa Societat Coral de Puigcerdà ha estrenat enguany l'*Himne Cerdà*, lletra de Francesch Matheu y música de Sanchez Gavanyach.

D'una patriótica comunicació enviada pel cònsul de Espanya en Smirna (Turquia Asiática) al Governador civil de Barcelona, retallém lo següent párrafo per lo que 'ls hi puga servir á nostres productors:

Alemania, Fransa, Inglaterra, Italia, Russia y altres Estats, concorren á aquest immens mercat de tots los productes del Asia Menor y Europeus; y sols Espanya no aporta ni una mostra de sos productes y en industria ni'l mes petit indici de sa vida comercial. Jo, com cònsul d'Espanya en aquesta capital, que compta 300.000 habitants, secundant los desitjos del Govern de S. M. pera que s'aprofitin tots los medis possibles d'obrir mercat lucratiu als productes espanyols, tinch una satisfacció en dirigir-me á V. E. pera ferli las

indicacions que deixo lleugerement esbossades á fi de que's serveixi apoyarme en mon propòsit, pera que alguns productes de Catalunya sian coneguts ventajosamente en aquests mercats baix la iniciativa y garantia del Consulat d'Espanya que 'ls donará á conèixer per quants medis están á son alcans. Al efecte es convenient y necessari que, baix las indicacions que remeteré á V. E., s'envihi á aquest Consulat un Mostuari de productes catalans, que aquí poden exportarse, ó competir ab ventatja ab altres que s'importan, y confio en que'l resultat ha de ser completament satisfactori, beneficiós y lucratiu pera 'ls que desitjan extendrer sas relacions comercials y aumentar lo producte de sas ganancias en tranzaccions de beneficis reals y profitosos.

En la sagristia de la Antigua Col·legiata de Graus (Barbastro), s'han trobat alguns exemplars de monedas de coure acunyhadas sols per un cantó, fins ara desconegudas, interessants als catalans per sa procedencia, donchs totas corresponen al antich Comptat d'Urgell. Ademés d'exemplars de Balaguer y Urgell, coneguts anteriorment, s'han trobat monedas de la vall d'Aneo, de Pobla de Segur, de Salas y d'Escalós, y algunas altras qual procedencia no s'ha comprovat encara.

La moneda de la Vall d'Aneo te l'águila imperial de dos caps y entorn aquest lletre-ro: *Diner de la Vall d'Aneo*. La de Sort una S grant, dintre d'aquesta inscripció: *Diner de Sort*. Un d'aqueixos exemplars ofereix reminiscencias gòtiques. La de Pobla de Segur ofereix una planta ab tres flors, y entorn la següent inscripció: *Pobla de Segur*. La de Salas porta també l'águila imperial de dos caps, rodejada ab aquestas paraulas: *Vila de Salas*. Las acunyacions d'Urgell tenen en lo centre una porta de la ciutat y la inscripció: *Civitas Urgellsica*.

Ha visitat nostra Redacció l'il·lustrat propagandista D. L. García del Real, redactor de la important revista *La Il·lustració Catalana*, qui, segons ho anunciárem ja en lo número passat, se proposa estudiar detingudament los avenços de la industria sabadellenca, pera publicar alguns articles alusius á ella en dita important publicació.

Nosaltres li doném la beavinguda, y li desitjém bon acert en la tasca que's proposa.

Cuydadosament impresa acaba de publicarse la obra *Instituciones Gremiales: su origen y organización en Valencia* per Lluís Tramoyeres Blasco ab un prólech del Excm. senyor don Eduart Perez Pujol.

Aquesta obra de la que se n'ha fet una tirada solzament de 300 exemplars, destinant-ne á la venda no mes que 50, va ésser premiada en los Jochs Florals del "Rat Penat" l'any 1882, obtenint lo premi ofert per l'Ajuntament de Valencia al autor del millor treball sobre la Historia dels gremis en dita ciutat.

A las desgracias de *corridas de toros* que enumerarem l'altre día, devém afegirnhí duas més.

En la darrera *corrida* verificada en Villamartin, lo picador *Arriero* quedá mort en la plassa, á causa d'haverlo reventat son cavall al enpanyar lo toro contra la barrera.

Ha sigut ferit en Robledillo, Maximino Vizoso, per lo segon toro de la *corrida* al donar lo *quiebro de rodillas*, resultant ab una ferida d'alguna profunditat en lo bras dret y altre leve en lo ters mitj superior de la cuixa. Hi hagué son corresponent escándol per negarse'l sobressalient y demés indivíduos de la cuadrilla á donar mort al toro. Lo pre-

sident l'envià al corral y allavors un centenar de personas baixaren á la plassa y destrossaren las portas dels corrals, donant lloch á que s'escapessin los dos toros tancats, essent un d'ells mort á tiros.

Naturalment que devant de la magnificencia del espectacle, aquests petits accidents no signifiquen res.

¡Deu il·lumini als que ho necessitan!

Segons noticias que celebrariam veure confirmadas, se tracta de invitar al vicepresident de la República Argentina senyor Pellegrini qu'arribará un d'aquest dias d'aquella terra de pas pera Italia, pera que 's digni visitar la nostra industria y 's convensi de que 'ls catalans industrials estan avuy dia á l'altura dels industrials extrangers referent á la perfecció dels articles, á fi de que interposi sa valiosa influencia en aquell pahís pera conseguir d'una vegada més lo afiansament de nostras relacions comercials.

Aplaudim de veras l'idea esmentada y no cal dir que Sabadell se consideraría honorada ab la visita del senyor Pellegrini, de qui tant pot esperar la industria catalana, dat cas que dit senyor s'interessés pera obrirli los mercats del Plata.

Lo passat dimecres s'uniren en llas matrimonial en la Parroquia de la Purissima Concepció, nostre estimat amic don Joseph Fiqueras y Soler y la simpática senyoreta donya Francisqueta Amat.

Desitjem á la jove parella una eterna lluna de mel.

Definitivament avuy obra ses portas l'elegant Teatro Principal ab la aplaudida companyia que dirigeix lo reputat primer actor senyor Rafel Bolumar.

Se posará en escena la bonica comedia de Eusebi Blasco titulada *La posada de Lucas*.

Desitjem á la esmentada companyia una bona temporada baix tots conceptes.

Ab molta concurrencia tingué lloch la funció que en benefici del poble de Puigcerdós se representá en los Campos de Recreo la nit del passat diumenge per l'Ateneo Sabadellés y'l centre coral Gelats.

Los aficionats de la secció dramática del Ateneo cumpliren degudament son comés com aixis lo feu també l'aplaudit coro dels Gelats que cantá ab lo gust y afinació de costum las millors pessas de son preciós repertori.

Los resultats obtinguts per la funció ascendiren segons se despren del estat de comptes que nos ha remés la Comissió á 162'62 pessetas líquit.

ANUNCI

'S ven una caixa ab 4 abecedaris de lletres de metall de coure ab sos corresponents caixetins, tinter y unas pinsas.

Va costar de compra á Barcelona 18 duros y avuy son amo la vendria per 20 pessetas estant completament nova.

La lletra es de cos 36.

Informarán en la impremta de don Joan Comas y Faura.

Impremta y Encuadernacions de Joan Comas, Capmany, 18, teléfono n.º 46. —SABADELL